

ת"פ 37710/08/17 - מדינת ישראל נגד מוסדות החינוך אור החיים

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ת"פ 37710-08-17

04 פברואר 2019

לפני:

כב' השופטת יפית זלמנוביץ גיסין

המאשימה:

מדינת ישראל
ע"י ב"כ: עו"ד רים סויד

-

הנאשמת:

מוסדות החינוך אור החיים ע"י ב"כ: עו"ד ישראל גור

גזר דין

פתיח

1. הנאשמת היא עמותה רשומה ומנהלת מוסדות חינוך בשם "מוסדות חינוך אור החיים". עסקינן, כך למדתי, במוסדות חינוך לבנות מהמגזר החרדי ומרקע סוציו-אקונומי קשה.
2. לאחר שהנאשמת חזרה בה מהכפירה באישומים שיוחסו לה בכתב האישום המתוקן ובמסגרת הסדר טיעון, נמחק הנאשם מספר 2 מכתב האישום.
3. בהתאם להסדר הטיעון הורשעה הנאשמת בעבירות לפי סעיפים 25א, 25ב(ג), 25ב(ב1) ו-25ב(ד)(2) לחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958 (להלן - "חוק הגנת השכר").

תמצית כתב האישום המתוקן

4. בכתב האישום המתוקן שהוגש נגד הנאשמת נטען, כי בתקופה של שנים עשר חודשים, בין 4/2015-4/2014

עמוד 1

שילמה ל-15 מעובדיה שכר באיחור של מעל 90 ימים וניכתה משכרם של 15 עובדים את חלק העובד בהפקדות לקופת הגמל ולא העבירה את הסכומים ליעדם וכן ניכתה מחמישה עובדים את חלקם בהפקדות לקרן ההשתלמות ולא העבירה את הכספים יעדם.

קביעת העונש

5. סימן א'1 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן - "החוק") שעניינו הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה, כפי שתוקן במסגרת תיקון מס' 113 לחוק זה, קובע, כי בשלב הראשון, טרם יגזר עונשו של נאשם על בית הדין לקבוע האם המדובר בהרשעה בעבירה אחת או בכמה עבירות. ככל שמדובר בכמה עבירות, יש לקבוע האם הן מהוות אירוע אחד או אירועים נפרדים. בשלב שני, יש לקבוע את מתחם הענישה ההולם את נסיבות ביצוע העבירה ובכך להתחשב בארבעה שיקולים: הערך החברתי שנפגע מביצוע העבירה; מידת הפגיעה בערך זה; מדיניות הענישה הנהוגה; והנסיבות הקשורות בביצוע העבירה. בשלב השלישי, יש לשקול את נסיבותיו האישיות של הנאשם כמו גם נסיבות אחרות שתמצאנה רלוונטיות ואינן קשורות בביצוע העבירה.

השלב הראשון - האם לפנינו "אירוע אחד" או "כמה אירועים"

6. כאמור, בחינתו של מתחם הענישה הראוי מתחילה בזיהוי מספר האירועים המרכיבים את המסכת העובדתית המיוחסת לנאשמת וזאת לאור הוראת סעיף 40ג לחוק הקובעת:

"(א) הרשיע בית המשפט נאשם בכמה עבירות המהוות אירוע אחד, יקבע מתחם עונש הולם כאמור בסעיף 40ג(א) לאירוע כולו, ויגזור עונש כולל לכל העבירות בשל אותו אירוע.

(ב) הרשיע בית המשפט נאשם בכמה עבירות המהוות כמה אירועים, יקבע מתחם עונש הולם כאמור בסעיף 40ג(א) לכל אירוע בנפרד, ולאחר מכן רשאי הוא לגזור עונש נפרד לכל אירוע או עונש כולל לכל האירועים; גזר בית המשפט עונש נפרד לכל אירוע, יקבע את מידת החפיפה בין העונשים או הצטברותם.

(ג) בגזירת העונש לפי סעיף זה, יתחשב בית המשפט, בין השאר, במספר העבירות, בתדירותן ובזיקה ביניהן, וישמור על יחס הולם בין חומרת מכלול המעשים ומידת אשמו של הנאשם לבין סוג העונש, ואם גזר עונש מאסר - לבין תקופת המאסר שעל הנאשם לשאת.

7. בע"פ 4910/13 אחמד בני ג'אבר - מדינת ישראל (2014) נערכה הבחנה בין "אירוע" לבין "מעשה" ונקבע, כי "אירוע" הוא מונח רחב יותר אשר יכול לכלול מספר מעשים (להלן - "ענין ג'אבר"). "לפי דעת הרוב (מפי השופט דפנה ברק-ארז), כארוע אחד תחשבה מספר עבירות שיש ביניהן "קשר הדוק" דוגמת סמיכות זמנים או היותן חלק מאותה תוכנית עבריינית" (ר' ע"פ (ארצי) 57160-01-14 מדינת ישראל - חדוות הורים (2014) (להלן - "ענין חדוות הורים").

8. בענין חדוות הורים קבע בית הדין הארצי לעבודה, כי "על אף מדובר בשישה עובדים ועל אף שהמחוקק הדגיש בסעיף 2(א)(2) לחוק עובדים זרים כי העונש הנקוב בו (לפחות לגבי הסיטואציה של הימשכות העבירה) הינו "לעובד" - שוכנענו, לפי כל אחת מהגישות שפורטו לעיל, כי מדובר ב"ארוע אחד" שמוצדק לקבוע בגינו מתחם עונש כולל אחד. כפי שעולה מהתאור העובדתית לעיל, מדובר בעבירה של העסקת ששה עובדים ביום נתון באותו אתר; באמצעות אותה חברת כוח אדם..."

9. ב"כ המאשימה ציינה בטיעוניה לעונש כי האישום בדבר האיחור בתשלום כולל 165 יחידות עבירה וכי האישום בדבר אי העברת הניכויים מהשכר ליעדם כולל 17 יחידות עבירה (ר' פרוטוקול עמ' 4 שורות 21-25).

10. עיון בנספחים "א ו"ב" לכתב האישום המתוקן מעלה, כי לחלק מן העובדים שולם שכר באיחור בכל אחד מ-12 החודשים הנכללים בתקופת העבירה ולחלקם שולם שכר בחלק מאותם 12 חודשים. האיחור בתשלום עולה בכל המקרים על 90 ימים מהמועד הקובע, על פי חוק הגנת השכר, לתשלומם של השכר.

זאת ועוד. בחודש פברואר 2015 נוכה תשלום לקופת גמל בגין 13 עובדים שהתנהלה על שמם קופת גמל בתקופת עבודתם אצל המאשימה, והועבר לקופת הגמל באיחור של למעלה מחודשיים וחצי ליעדו. אציין, כי מרביתם של העובדים שהתשלום שנוכה משכרם לקופת הגמל לא הועבר ליעדו נכללים ברשימת העובדים ששכרם שולם באיחור.

רק בגין אחד מן העובדים שנכללים בנספח "ב", היא רשימת העובדים משכרם נוכה תשלומים לקופת גמל והועברו באיחור, חזרה על עצמה העבירה משך ארבעה חודשים רצופים.

11. מן האמור לעיל עולה, אם כן, כי מכלול העבירות שביצעה הנאשמת מקיימות בין לבין עצמן קשר הדוק. העבירות כולן הן עבירות מתחום הביטחון הסוציאלי, הן בוצעו כלפי חמישה עשר מעובדי ועובדות הנאשמת, על ציר זמן של 12 חודשים. סוג העבירות שבוצעו אף הוא, ניתן לראותו, כסוג אחד הן בשל מקורו - בחוק הגנת השכר - והן מאחר ובלא תשלום שכר, לא יכול להתבצע ניכוי מן השכר.

12. נקודת המוצא היא שכאשר מכלול של עבירות סווג כאירוע אחד יש להתייחס אל אותו מכלול של עבירות גם כמעשה אחד. כך בעניין ג'אבר נקבע כדלהלן:

"ככלל, משנמצאים אנו בגדרו של "אירוע אחד", ברירת המחדל היא שמדובר גם ב"מעשה" אחד, וממילא כי הענישה בגין אותו אירוע לא תעלה על העונש המקסימלי בגין העבירה החמורה ביותר מבין העבירות שבהן הורשע הנאשם ביחס לאותו אירוע".

13. לאור האמור לעיל לא מצאתי מקום לפצל באופן מלאכותי את מעשי העבירה של הנאשמת בהתאם למספר חודשי העבירה בהם שולם השכר באיחור ו/או מספר הועברו התשלומים לקופת הגמל באיחור אלא כי יש לראות בשני

האישומים כאורע אחד.

השלב השני- קביעת מתחם הענישה

14. בענין חדוות הורים קבע בית הדין הארצי לעבודה, כי בקביעת מתחם הענישה יש להתחשב "בערך החברתי שנפגע מביצוע העבירה, במידת הפגיעה בו, במדיניות הענישה הנהוגה ובנסיבות הקשורות בביצוע העבירה כאמור בסעיף 40 ט". המחוקק הגדיר לפיכך שלושה רכיבים רלוונטיים - "רכיב ראשון - קביעת החומרה המושגית של מעשה העבירה באמצעות בחינת הערך החברתי המוגן; רכיב שני - קביעת החומרה הקונקרטית של העבירה באמצעות בחינת הנסיבות הקשורות לביצועה; רכיב שלישי - שמירה על מידת מה של רצף עונשי על ידי התחשבות במצב שקדם לחקיקת תיקון מס' 113 באמצעות בחירת מדיניות הענישה הנהוגה" (ואקי ורבין, בעמ' 430). בקביעת מתחם הענישה יש להתחשב לפיכך לא רק "בסוג העבירה שבוצעה, אלא גם בנסיבות שבהן בוצעה (להבדיל מנסיבות האישיות של הנאשם שתילקחנה בחשבון רק בשלב הבא - ס.ד.מ) ובמידת אשמו של הנאשם בביצועה".

15. לא יכול להיות חולק, כי תשלום השכר במועדו אינו ענין של מה בכך. יכול מאן דהוא לומר, כי כל עוד שולם שכרו של העובד, מה לו כי ילין על כך שהשכר שולם ב-20 בחודש העוקב לחודש בגינו משולם השכר או ב 10 לחודש העוקב?

16. על כך אשיב בשתיים אלה: חוק הגנת השכר הקובע את המועד לתשלומי השכר, הינו חוק קוגנטי, שלא ניתן להתנות עליו. על כן, אף אם העובד ער למצבו של המעסיק, כפי שהעידה אחת מן העובדות לשעבר שעבדה אצל הנאשמת, שכדבריה, היא וחברותיה הזדהו עם מצוקתה של הנאשמת/מעסיקתן (ר' פרוטוקול עמ' 9 שורות 22-24), ונכון לקבל את שכרו בעיכוב מה, אין הצדדים יכולים להתנות על הוראות חוק הגנת השכר אף לא בהסכמה.

17. זאת ועוד. זכות הקיום בכבוד של עובד כוללת אף את הזכות להשתכר שכר שאינו נופל משכר המינימום, כהגדרתו בחוק שכר מינימום, תשמ"ז-1987. הנשיא (בדימוס) אדלר כתב במאמרו פיצוי הלנה: חוק ופסיקה (שנתון משפט העבודה ו' 5, בעמ' 7) כך:

"אבן היסוד של משפט העבודה האינדיבידואלי, הינם חוקי המגן (labour protective law), הידועים גם כחוקים מסדירים (law labour regulative) בהם נקבעו נורמות בסיסיות מחייבות של התנהגות בין עובד לבין מעבידו, ובין שניהם לבין השלטון. משפט העבודה האישי קובע זכויות יסוד חברתיות, המגיעות לכל עובד מעצם היותו אנוש.

אחד הנושאים שהוכרו כראויים להגנה משפטית מרחיקה לכת הוא תשלום שכרו המוסכם של העובד במועד שנקבע לכך. אי תשלום השכר במועדו עלול לגרום לעובד ולמשפחתו קשיים ברכישת מצרכים בסיסיים הדרושים לקיומם ולמחייתם, להכביד על יכולתם לשלם חובות, ולשעבד אותם לאשראי ולתלות במוסדות פיננסיים לצורך מחייתם. ההגנה על ההכנסה (income of protection) הינה אבן היסוד למדיניות החברתית והכלכלית של מדינה מתקדמת, והיא כוללת את ההגנה על השכר, וכן על הכנסתו של העובד כאשר הוא מסיים את עבודתו. זו נעשית באמצעות תשלום פיצויי פיטורים והפרשות לקופת גמל".

18. ברור, איפוא, כי החובה לשלם את השכר בעיתו ולהעביר ניכויים שבוצעו מהשכר ליעדם-וודאי כאשר ניכויים אלה נועדו לצורך רכישת הסדר פנסיוני לעובד, אותו הסדר האמור ליתן לו מענה בעת קרות מקרה ביטוח (פטירה או נכות) או בעת יציאה לגמלאות-מטרתם להוות רשת בטחון לעובד ולשמור על יכולתם של העובדים להתקיים בכבוד.

19. יש אף להביא בחשבון כי עבירות לפי חוק הגנת השכר הן כלכליות באופיין, ולפיכך מצדיקות התייחסות הולמת וקנס מרתיע שיניא את הנאשם מלחזור על התנהגותו ותזהיר את ציבור המעסיקים מפני להיכשל בהן בעתיד. בלשונו של בית הדין הארצי לעבודה בע"פ (ארצי) 11534-11-14 משה אדרי - מדינת ישראל (2017):

"מדובר בעבירות כלכליות שהדרך להילחם בהן היא באמצעות יציר הרתעה כלכלית דרך הטלת קנסות כבדים, שתכליתה היא להפוך את העבריינות בתחום לבלתי משתלמת. על רקע זה, ככלל, דרך המלך ליצירת הרתעה יעילה ואפקטיבית היא בהטלת וסנקציה עונשית כספית".

20. ב"כ המאשימה ציינה בטיעוניה שהעבירות שביצעה הנאשמת לפי חוק הגנת השכר נמצאות ברף החמור של המדרג בהיותן הפרות של חוקי מגן. הקנס המקסימלי עבור איחור בתשלום השכר עומד על סך של 75,300 ₪ ומתחם הענישה ההולם נע בין 40%-ל-60% מהקנס המקסימלי. המאשימה ביקשה לקבוע את העונש לעבירה זו על 50% מהקנס המקסימלי לכל מעשה עבירה. לגישתה של המאשימה, יש להטיל על הנאשמת קנס בגין 165 מעשי עבירה ולפיכך לגזור על הנאשמת קנס בסך של 6,212,250 ₪ (ר' פרוטוקול עמ' 5 שורות 3-8).

21. אשר לאי העברת השכר שנוכה ליעדו - טענה המאשימה, כי מתחם הענישה ההולם לעבירה זו נע בין 40%-ל-60% מהקנס המקסימלי. המאשימה ביקשה לקבוע את עונשה של הנאשמת על 50% מהעונש המקסימלי הקבוע לאותה עבירה כשהיא מבוצעת שלא בנסיבות מחמירות דהיינו, על סך של 565,000 ₪ לכל עבירה. לגישתה של המאשימה, יש להטיל על הנאשמת קנס בגין 17 מעשי עבירה. בהתאם לכך ביקשה המאשימה לגזור את עונשה של הנאשמת על סך של 9,605,000 ₪.

22. באשר לעונשים הקבועים בחוק הגנת השכר -

* סעיף 25ב(1) לחוק הגנת השכר קובע כי מעסיק שלא שילם לעובדו שכר וחלף היום הקובע שלאחריו הפך אותו שכר לשכר מולן, והמעסיק לא הוכיח שאי תשלום השכר נבע מנסיבה שאינו בשליטתו, דינו-מאסר חצי שנה או קנס כאמור בסעיף 61א(3) לחוק העונשין.

* סעיף 25ב(ג) קובע כי "מעסיק שניכה סכומים משכרו של עובד ולא העבירם למי שלו יועדו הסכומים דינו-מאסר שנתיים או קנס פי חמישה מהסכום הקבוע בסעיף 61א(4) לחוק העונשין".

* בסעיף 25ב(ד)(2) נקבע, כי מעסיק שעבר עבירה לפי סעיף 25ב(ג) הנזכר לעיל, יחשב כמי שעבר את העבירה בעבירות בנסיבות מחמירות אם הוא מואשם בכתב האישום ב"שישה אישומים לפחות בשל ביצוע עבירות לפי חוק זה, בתוך תקופה שאינה עולה על 12 חודשים, ובלבד ששישה אישומים הם בשל עבירות שנעברו כלפי שני עובדים, שלושה

אישומים כלפי כל אחד מהם; במנין האישומים לפי סעיף זה יראו אישום בעבירה כלפי יותר מעובד אחד כאישום בעבירה כלפי כל אחד מהעובדים".

23. המאשימה בענינו לא טענה, כי יש לראות בעבירות שבוצעו, כעבירות שבוצעו בנסיבות מחמירות. בסעיף 61(א)(3) לחוק נקבע קנס בגובה 75,300 ש"ח ואילו בסעיף 61(א)(4) לחוק נקבע קנס בגובה 226,000 ש"ח. על כן בגין ניכוי סכומים שלא כדין משכרם של העובדים עומד מקסימום הקנס על 3,390,000 ש"ח (15 עובדים $\times$ 226,000 ש"ח) ובגין אי תשלום שכר במועדו עומד מקסימום הקנס על 1,129,500 ש"ח (15 עובדים $\times$ 75,300 ש"ח).

24. בע"פ (ארצי) 11221-06-14 סעדיה יוסף - מדינת ישראל (2017) נקבע:

"בשלב השני של גזירת העונש יש לקבוע מתחם ענישה. כאשר מדובר במספר עבירות המהוות אירוע אחד, מוצדק לקבוע בגינו מתחם עונש כולל אחד (ראו ע"פ (ארצי) 32385-05-14 שמש חי אחזקות בע"מ - מדינת ישראל [פורסם בנבו] (13.8.15), שם בפסקה 25 וההפניות שם, להלן: פרשת שמש חי). בהתאמה, היה על בית הדין האזורי לקבוע מתחם ענישה כולל אחד עבור האירוע, ולא עבור כל עבירה שנעברה במסגרתו בנפרד...

כמו בפרשת שמש חי, בה נדון העונש ההולם לעבירה בענין מגורים בלתי הולמים לעובדים זרים, בנסיבות דומות לאלה שלפנינו, כך גם כאן, אנו סבורים כי אין להעמיד את הרף התחתון של הקנס באופן שיחושב לפי כפל הקנס המנהלי. זאת, לאור מצבו הכלכלי של המערער, כמו גם "בהתחשב בשיעורו הכולל של הסכום המצטבר נוכח מספר העבירות שנעברו- הצטברות שלא ניתן להתעלם ממנה כאשר נדרשים לקבוע עונש הולם ומידתי לאירוע הכולל" (ראו בפרשת שמש חי בפסקה 32). עם זאת, אין להעמיד את הרף התחתון על שיעור הקנס המנהלי, כיוון שיש מקום ליתן ביטוי לנסיבות החמורות של העבירה כמו גם לכך שהיא נעברה כלפי 10 עובדים.

על כן, בשים לב לכלל האמור אנו מעמידים את הרף התחתון של מתחם הענישה על פעם וחצי שיעור הקנס המינהלי דהיינו 7,500 ש"ח, כך ששיעורו הכולל בהתייחס לאירוע עומד על סך 75,000 ש"ח.

25. מצאתי לאמץ את קביעת בית הדין הארצי לעבודה בענין סעדיה יוסף ולהעמיד את רף הענישה התחתון על 7,500 ש"ח (150% מהקנס המינהלי ששיעורו 5,000 ש"ח) במכפלת 15 עובדים וסך הכל 112,500 ש"ח כאשר הרף העליון יעמוד על 40% מהקנס המקסימלי, כלומר: 30,120 ש"ח בגין אי תשלום שכר במועדו ובמכפלת 15 עובדים סך של 451,800 ש"ח ו 452,000 ש"ח בגין אי העברת הסכומים שנוכו ממשכורתם של העובדים ליעדו ובמכפלת 15 עובדים: 6,780,000 ש"ח.

נסיבות הקשורות בביצוע העבירה

26. הנאשמת טענה כי הסיבות שעמדו בבסיס מעשיה לא היו תלויות רק בה ולא היה בכוונתה להרוויח על חשבון עובדיה ולנצלם. בשורשיה של התנהלותה הקלוקלת עומדת החלטה של משרד החינוך להפסיק את העברת התקציב. הפסקת התמיכה הציבה אותה בפני הצורך לבחור בין סגירת מוסדות החינוך שלה, דבר שיוביל לפיטורים של כ-600

עובדים ולפיזורן של 1,300 תלמידות, לבין הפגיעה בשכרם של עובדיה. הנאשמת בחרה באפשרות האחרונה.

27. מהלך זה, טענה הנאשמת, נועד להגן לא רק על העובדים אלא גם על התלמידות הלומדות במוסדות החינוך שלה. תלמידות אלו משתייכות למגזר סוציו-אקונומי נמוך, שאין להן תמיכה משפחתית וספק אם היו נקלטות במוסד חינוכי אחר ומשלימות את הכשרתן אילו נסגר המוסד החינוכי המנהול על ידי הנאשמת.

28. טיעונים אלו של ב"כ הנאשמת נתמכו גם בעדויותיהן של רו"ח אביגיל שיקוביצקי, אשר סייעה לעמותה להיחלץ מקשייה הכלכליים; הגב' נאוה שרשבסקי, שעבדה בנאשמת משך 25 שנה, לרבות בתקופה הרלבנטית לכתב האישום; והרב משה מגנוז. האחרון הואשם לצד הנאשמת בעבירות שיוחסו לה כמי ששימש בה כמנכ"ל וכחבר ועד, אך נמחק מכתב האישום, כאמור לעיל, בהסכמת המאשימה.

29. רו"ח שיקוביצקי העידה "שמעטים המוסדות שמתוך המצוקה יצאו בצורה מחוזקת, ויציבה בשיתוף הצוות עצמו. לסיום, אומר ש 95% מהמורות אכן תרמו את אותם כספים שנוכו מהם ומשכך ניתן להסיק כי בדיעבד, אילו משרד החינוך לא היה מקטין ראש ובודק לעומק המקרה ומוכן להפגש עם המורות שהתחננו להפגש איתם, כל מפולת השלגים לא היתה קורית והיה נמנע צער למוסד, לתלמידות ולמורות" (ר' פרוטוקול עמ' 8 שורות 28-33).

30. רו"ח שיקוביצקי התייחסה בדבריה אף להתנהלות משרד החינוך:

"העמותה פנתה אלי בשנת 2014 בעקבות 2 ארועים משמעותיים... הארוע הראשון זה צמצום משמעותי של תקציבי סמינרים. שיעור התקצוב ירד מ 80% ל-40%. כאשר את הפער מעת לעת יש השלמות קואליציוניות לפני בדילי של שנה-שנה וחצי. כתוצאה מכך רב הסמינרים בארץ נכנסו למצוקה משמעותית. חלק מהם עיכבו משכורות במשך חודשים רבים, בחלקם עדיין מעכבים ובחלקם נסגרו... במוסד "אור החיים" המהלומה היתה מורכבת יותר. מאחר וביתר הסמינרים התלמידות מוכשרות יותר וקל היה לתמך אותן בין לימודי הוראה ללימודי הכשרה חילופית. סמינר אור החיים מכינים את התלמידות למקצוע כבר משנות התיכון ושינוי תכנית לימודים הוא ענין שדורש 5-6 הערכות מראש ואי אפשר לנייד תלמידה מהרגע להרגע בין מקצועות. אנחנו מדברים על שינוי של תקצוב המשרד שירד מ 21 מליון לשנה ל-17 מליון בשנה.

הארוע השני למוסד בוצעה ביקורת שכר. בעקבות הביקורת הוברר למשרד שהמורות נוהגות לתרום 5% משכרן למוסד. תרומה שמותרת על פי דין אך המשרד לא רצה להכיר בה ועל כן דרש להחזיר למורות את התרומה ולאפשר למורות שחפצות להעביר את תרומה בשיק פרטי לאחר קבלת השכר. במקביל משרד החינוך הקפיא את תקצוב המוסד והכניס את המוסד לסחרחורת.

אני מבקשת להעיד בזאת, שבאותה שנה, למעלה מ-20 מוסדות חינוך התפרקו בעקבות ביקורות השכר".

(ר' פרוטוקול עמ' 7 שורות 20-33 ובעמ' 8 שורות 9-1)

31. הגב' שרשבסקי, אשר עבדה כמורה אצל הנאשמת בתקופה הרלוונטית סיפרה, כי "כשהיה המצב של המצוקה והקושי במשכורות כולם הבינו שאנחנו ביחס באותה סירה ואנחנו מתפללים שכולנו ביחד נצא מהמצוקה הזו" (ר' פרוטוקול עמ' 9 שורות 23-24).

32. הרב מגנוז העיד כי "כשהיה איחור במשכורות, עמדו ליד החדר שלי הרבה מורות להגיד תודה רבה כשהגיע מועד התשלום... יש הרבה בנות שאין להן איפה להיות, וזה הכבוד שלנו, המורות שלנו, שכל אחת דואגת לתלמידה שלה" (ר' פרוטוקול עמ' 10 שורות 12-17).

33. במענה לטיעונים לעונש שהושמעו על ידי הנאשמת באמצעות הרב מגנוז, גב' שרשבסקי ור"ח שיקוביסקי טענה ב"כ המאשימה, כי הנאשמת היא זו שהייתה אחראית לשלם לעובדיה את משכורתם כדין ולא משרד החינוך (ר' פרוטוקול עמ' 10 שורות 31-33), כי מדובר בעבירות כלכליות חמורות שבוצעו באופן שיטתי ונרחב, עבירות שהנאשמת הודתה בהן ולכן אין מנוס מלהרשיע את הנאשמת ויש להטיל עליה קנס כספי עונשי (ר' פרוטוקול עמ' 11 שורות 4-7)..

מדיניות הענישה

34. בבואי לשקול את העונש שיוטל על הנאשמת מצאתי כי עלי להניח בצידם האחד של כפות המאזניים, את מישכן של העבירות (12 חודשים), מספר העובדים כלפיהם נעברו העבירות (15 עובדים), היותן העבירות מן הסוג שיש להוסיף לאור פגיעתן בבטחונה הסוציאלי של העובד, בקיומו של כיסוי ביטוחי שיהיה לו לעת זיקנה או צרה, בזכותו לקיום בכבוד ובהיותן עבירות על חקיקת מגן. ומן העבר האחר אניח על כפות המאזניים את העובדה שהנאשמת נקלעה למצב שחייב בחירה בין סגירת פעילות העמותה/הנאשמת, פיטורי כל 600 העובדים והפניית גב לנערות ששמו מבטחן בעמותה או פגיעה במספר מצומצם של עובדים. מצב בלתי אפשרי זה נגרם על ידי המדינה, משרד החינוך, אותה מדינה שבחרה לאחר זמן מה להגיש כתב אישום כנגד העמותה על הצעדים שנקטה לאחר שמשרד החינוך הפסיק את העברת התקציב הנחוץ להפעלתה.

35. התרתי דסתרתי בהתנהלותה של המדינה בענין זה וודאי צריך להשקל לזכותה של הנאשמת. זאת ועוד. שוכנעתי, כי הפעולות בהן נקטה הנאשמת וכללו עיכוב בהעברת הכספים לקופות הגמל ותשלום השכר, נבעו מתוך ראיית הערך שבשימור פעילותה של הנאשמת כמתפעלת מוסדות חינוכיים, ולא מתאוות בצע; מתוך מחויבות לעובדי הנאשמת; ומתוך תחושת מחויבות ושיתוף פעולה של הנאשמת כמנהלת מוסדות חינוכיים ועובדיה לתלמידות שלומדות באותן מוסדות.

36. בתפ (ת"א) 21879-04-16 מדינת ישראל - מגדלות - המרכז לחינוך (2017) (להלן - ענין "מגדלות") נדון ענינה של עמותה המפעילה מוסדות חינוך, אשר לא העבירה סכומים שניכתה מ-8 מעובדיה ליעדם בקרן הפנסיה. בנסיבות המיוחדות של אותו מקרה "הודאת הנאשמת ונטילת אחריות בהזדמנות הראשונה; העובדה שהמחדל תוקן וההפרשות שנוכו מהעובדים הגיעו ליעדן; הודאת הנאשמת חסכה זמן שיפוטי יקר; העובדה שהנאשמת עסקה בפעילות חינוכית לטובת הציבור ולבסוף, העובדה שהנאשמת חדלה מלפעול לאור צוק העיתים הכלכלי אליו נקלעה", קבע חברי, כב' השופט אורן שגב, כי גזר דינה של הנאשמת יעמוד על 10% מהקנס המירבי עבור כל יחידת עבירה.

חריגה ממתחם הענישה

37. המחוקק מנה רשימה של שיקולים שיש להביא בחשבון עת מבקש בית דין לשקול חריגה ממתחם הענישה. כך, נקבע, כי יש לקחת בחשבון נסיבות הקשורות למידת הפגיעה בנאשם ובמשפחתו, להתנהגות הנאשם לאחר ביצוע העבירה ולפניה וכן בהתנהגות רשויות האכיפה ובחלוף הזמן ממועד ביצוע העבירה. בנוסף, ניתן לקחת בחשבון את הצורך בהרתעת היחיד או בהרתעת הרבים במקרה הספציפי; שיקולי שיקום והגנה על שלום הציבור; כן יש להביא בחשבון כל נסיבה אחרת הרלבנטית לעניין. ובלשונו שילבית הדין הארצי לעבודה בעניין חדוות הורים:

"בהתאם לתיקון 113, לאחר קביעת מתחם הענישה ההולם יש לגזור את עונשו של הנאשם הספציפי בתוככי אותו מתחם, על סמך נסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה כמפורט בסעיף 40 י"א לחוק העונשין, וזאת אלא אם קיימת הצדקה לחרוג ממתחם זה "בשל שיקולי שיקום או הגנה על שלום הציבור לפי הוראות סעיף ד' ו - 40 ה" (סעיף 40 ג'(ב) לחוק העונשין).

הנסיבות שתילקחנה בחשבון בשלב זה (והן אינן רשימה סגורה) סווגו בספרות לארבע קבוצות (ואקי ורבין, בעמ' 452) -

נסיבות של חסד ורחמים (דגמת פגיעת העונש בנאשם ובמשפחתו);

נסיבות הקשורות בהתנהגות הנאשם לאחר ביצוע העבירה (דוגמת נטילת האחריות של הנאשם על מעשיו וחזרתו למוטב);

נסיבות הקשורות בהתנהגות הנאשם לפני ביצוע העבירה (דוגמת נסיבות חיים קשות של הנאשם שהייתה להן השפעה על ביצוע העבירה, התנהגותו החיובית של הנאשם ותרומתו לחברה, עברו הפלילי או העדרו);

ובנוסף נסיבות שאינן קשורות לנאשם (התנהגות רשויות אכיפת החוק, וחלוף הזמן מעת ביצוע העבירה).

עוד ניתן לקחת בחשבון בעת קביעת העונש את הצורך בהרתעת היחיד או בהרתעת הרבים במקרה הספציפי (סעיפים 40 ו-ז' לחוק העונשין; עניין גברזג'י), כאשר מודגש כי "כפירה באשמה וניהול משפט על ידי הנאשם לא יזקפו לחובתו" (סעיף 40 י"א(6) סיפא)".

38. בפסק דינו של בית המשפט העליון בענין עפ 4456/14 אביגדור קלנר נ' מדינת ישראל (2015) נקבע, כי חריגה ממתחם הענישה שלא מן השיקולים המנויים בסעיף 40ב' לחוק העונשין תעשה רק במקרים חריגים:

"לפי סעיף 40ב' לחוק העונשין, שנוסף לחוק בגדרי תיקון 113, "העיקרון המנחה בענישה הוא קיומו של יחס הולם בין חומרת מעשה העבירה בנסיבותיו ומידת אשמו של הנאשם ובין סוג ומידת העונש המוטל עליו". עקרון ההלימה - שסעיף זה הוא ביטוי לו - משקף את עקרון הגמול בענישה, שלפיו מטרת העונש היא לגמול לעברין על המעשה שעשה, במנותק ממטרות חברתיות חיצוניות שאינן קשורות לנאשם עצמו. היחס שנקבע בעקרון זה בין חומרת המעשה של הנאשם ומידת אשמו לבין חומרת העונש שיוטל עליו מביא לידי ביטוי עקרונות של צדק, הוגנות ומידתיות בענישה".

ובהמשך -

"קביעת חריג מסוג זה נגזרת מחובתו של בית המשפט לשמור על מידתיות בענישה, חובה שהיא פועל יוצא מהשפעת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו על הוראות דיני העונשין. כידוע, חוקי היסוד זכויות האדם שעוגנו בהם מקרינים על כל ענפי המשפט ומשפיעים על תפיסות היסוד הנהוגות במסגרתם, קל וחומר בבחינת הסדרים משפטיים שהתקבלו לאחר חקיקתם. הדברים חשובים במיוחד בתחום המשפט הפלילי אשר "יותר מכל ענף משפטי אחר, קשור קשר אמיץ לחירות האישית של הפרט" (ע"פ 4424/98 סילגדו נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(5) 529, 540 (2002); ראו באופן כללי על השפעת חוקי היסוד על המשפט הפלילי, אהרן ברק "השלכותיו של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" מבחר כתבים א 463-465 (2000)). הנורמות המשפטיות בתחום המשפט הפלילי צריכות אפוא לשקף את האיזון החוקתי בין חירות הנאשם וכבודו מזה לבין אינטרס הציבור מזה".

39. הנאשמת היא מוסד חינוכי ובהיותה כזו עובדיה, ואף התלמידות שלומדות במסגרתו, הן חלק מהותי ממנה. תפיסה זו השתקפה בעדותה של הגב' שרשבסקי (ר' פרוטוקול עמ' 9 שורות 2-5):

"העבודה באורח חיים היא שונה מכל מוסד חינוכי אחר. כל עובד הוראה, כל העובדים במוסדות חינוכיים יש המון מסירות ואידאל והשקעה, אבל אורח חיים זה מקום שמעצם הווסדו לפני 65 שנה על ידי הרב פרדו, זה מקום שהקירות טבועים סגנון עבודה, שהיחס לתלמידות וסגנון העבודה זה כמו משפחה אחת".

ובהמשך -

"הבנות מגיעות מרקע סוציאלקונומי נמוך, למשל, תלמידה שאמא שלה נשאה 3 פעמים, היו ילדים מכל אחד מהנישואין, כל שנה עברו דירה, היא עברה בהרבה מוסדות לימודים, לאורח חיים היא הגיעה לסמינר ושם היא אומרת שהיא מצאה בית ואמא ומשפחה. היום היא נשאה והקימה משפחה, היא עובדת עם נוער נושר. והיא אמרה שאורח חיים זה מי שבנה אותה ונתן לה הכל. ויש לה אחים ואחיות בפשע.

אנחנו המורות עובדות, מלוות את התלמידה, גם בשנות הנישואין, היינו בחדרי לידה עם תלמידות, ממש קשר של אמא ובת.

בצורה כזו כל עובד היא לא רק יחסי עובד מעביד. המורות מרגישות שותפות להנהלה בכל האידאל הגדול והרעיון, להביא את הבנות, לבנות בתים כראוי, ולהוציא מקצוע. בכדי להוציא מקצוע, הסמינר נותן שעות מעבר למה שנותנים סמינרים אחרים, כדי שהנבות תצאנה עם מקצועות שיתנו להם פרנסה אח"כ, כי אין להן תמיכה משפחתית מעבר. רוצים להביא את הבנות למקסימום של יציאה ממעגל המצוקה ולהגיע למעגל של חיים תקינים

הרב מגנוס, למעשה, הפך את המקום למקום שתורם לבנות מעבר לסטנדרטים הרגילים, משקיעים בהן ביגוד, נדוניה לחתונה, דברים שלא נמצאים באף מקום וכולם שותפים בעשייה החיובית הזו, כשגם התלמידות מוקירות את המוסד, את המקום, וגם 20-30 שנה אחרי שעזבו אותו, מתגעגעות מאד".

(ר' פרוטוקול עמ' 9 שורות 21-6)

40. בהמשך לעדותה של גב' שרשבסקי, שאינה עובדת עוד אצל הנאשמת, העיד גם הרב מגנוז. עדותו נתנה ביטוי ליחסו שלו וליחסה של הנאשמת לתפיסתם את תפקידו של המוסד החינוכי בחייהן של התלמידות:

"יש פה מורה לשעבר, שקשורה עם כל המורות. אני רצה להביע את תודה לצוות של המורות. התפקיד שלי זה להשיג תרומות בחו"ל. אני מתמקד ב-2 נקודות: הראשונה - זה סוג האוכלוסיה של התלמידות, הרקע שלהן ומאיפה באו והכי חשוב איך הן יוצאות בסופו של יום. הרבה מהבוגרות בסופו של יום, משמשות בתפקיד של מנהלת בית ספר, מורה, או במשרד חשוב כזה או אחר. הרבה תופסות עמדות חשובות וזה מתאפשר בשל מסירות המורות".

(ר' פרוטוקול עמ' 10 שורות 11-6)

41. הנאשמת אף פעלה לשפות את העובדים שנפגעו ולשלם להם את זכויותיהם, עוד בטרם הוגש כתב האישום ולא כתוצאתו העקיפה:

"...העובדה שהמוסד לקח מיד רואת חשבון חיצונית, מהגדולות בארץ, והיא בנתה תוכנית להבראה, המוסד גם קיבל לתקופה מסוימת חשב מלווה מרשם העמותות, משרד החינוך ומשרד הכלכלה בעצמו ליוו עם אנשים שלהם את תכנית ההבראה, שהיתה תכנית מאד קשה והיא כללה פיטורים של כ-250 עובדים: חלק מורים. גם העובדים הללו, הם לא יצאו כשידיהם על ראשם. עובדה, שלא הגענו לביה"ד הזה, חוץ מ-2 תיקים, וגם הם מתברר אחד שעבד בתפקיד מזכירתי ובאותו זמן עבד בעמותה אחרת באותן שעות.

כשמפטרים 250 איש, לפחות 100 מתוכם מגיעים לביה"ד עם כל מיני תביעות על פנסיה והודעה לעובד.

במקרה דנן, מיד כשהגיע הכסף העובדים קיבלו את מלוא שכרם, אף אחד לא נשאר בלי הכסף. זאת ועוד. פנו לחברות הביטוח ושילמו להן את כל הכסף כאילו שהתשלום היה רצוף והזכויות של כל העובדים מובטחות. חברות הביטוח מחייבות בריבית, הצמדה, וגם ברווחים שעשו באותה תקופה. הכל שולם, הכל מסודר".

(ר' פרוטוקול עמ' 6 שורות 16-27).

42. טענתיה אלה של הנאשמת נתמכו בדבריה של רו"ח שיקוביצקי אודות ההליך השיקומי שהנאשמת עברה:

"אני רוצה לסיים בחלק המדהים, שהמוסד למרות ההקפאה והקיצוץ הגדול מאד, לקח על עצמו לבצע פעולת התייעלות מקיפה ונדירה בכך שצמצם פעילות ופיטר מאות עובדים בפעולות של פינצטה בישיבה עם מורה מורה, במשך שנתיים שלוש, ובכך הביא נכון להיום לצמצום של יותר משליש מהגרעון ובהתאם לתכנית בתוך 3 שנים הוא סוגר את הגרעון.

במקביל המוסד נקט בפעילות המעודדת על ידי רשם העמותות והמדינה ופיתח מטבח גדול שיאפשר הכנסה עצמית מכובדת, יאפשר את איזון המוסד על מנת שבשום מצב שהוא לא יחזרו על עיכוב השכר. ההתחייבות שהמוסד חותם בפני ביה"ד שלא יחזור על הליקוי, היא מבוססת על תכנית מקצועית, יסודית, קשה אמנם, אבל החלק הקשה מאחורי המוסד.

אני יכולה להעיד שמעטים המוסדות שמתוך המצוקה יצאו בצורה מחוזקת, ויציבה בשיתוף הצוות עצמו".

(ר' פרוטוקול עמ' 8 שורות 20-29)

43. לאור האמור לעיל שוכנעתי, שיש בנסיבות המיוחדות שנגלו בפני על מנת לחרוג, לקולא, ממתחם הענישה. אחד השיקולים המרכזיים העומדים בבסיס החלטה זו הוא כי התנהלות משרד החינוך, את תוצאתה מצינו בכתב האישום, עומדת בבסיס המצב הכלכלי אליו התדרדרה הנאשמת ואת הדואליות המטרידה שבהגשת כתב אישום על ידי ידו הארוכה של שלטון החוק, שזרועו האחרת לא מנעה מהנאשמת את החדלון שבעצירת התקציב.

44. החלטה זו של משרד החינוך גרמה למשבר כלכלי שתוצאתו המסתברת היתה פיטורי כלל עובדיה וסגירת המוסד החינוכי. אלא, שהנאשמת ראתה לנגד עיניה לא שיקולים של רווח, אלא הגנה על עובדיה ועל התלמידות שלומדות במוסדות החינוך שלה והחליטה כי עדיפה פגיעה במעטים (15 מתוך מאות רבות של עובדים ותלמידות) על פגיעה ברבים. זאת ועוד. לאחר מעשה, פעלה הנאשמת לתקן את דרכיה ולשקם את עצמה.

45. בנסיבות עניינה של הנאשמת, אני סבורה שנכון הוא להשית עליה קנס החורג לקולא ממתחם הענישה אותו קבעתי לעיל. לפיכך אני מטילה על הנאשמת קנס בסך 60,000 ש"ח אשר יהיה בו כדי לבטא את מורת הרוח מן העבירות שבוצעו על ידה מזה ולאפשר לה את המשך פעילותה הברוכה מזה.

46. טרם סיום אתיחס בקצרה לבקשת הנאשמת לגזור את עונשה ללא הרשעה. בענין זה נקבע בע"פ (ארצי) 50155-08-10 חברת השמירה בע"מ - מדינת ישראל - משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (2012):

"הסמכות להורות על ביטול הרשעה אמורה להיות מופעלת במקרים חריגים בלבד, בהם מתקיימות נסיבות יוצאות דופן המצדיקות זאת (ר"ע 432/85 רומנו נ. מדינת ישראל, מיום 21.8.85; להלן - עניין רומנו; ע"פ 2083/96 כתב נ. מדינת ישראל, פ"ד נב(3) 337 (1997); להלן - עניין כתב; ע"פ 9893/06 לאופר נ. מדינת ישראל, מיום 31.12.07; עניין נמלי ישראל; עניין כפיר אחזקות). נסיבות יוצאות דופן כאמור עשויות להיות נסיבות בהן "אין יחס סביר בין הנזק הצפוי מן ההרשעה בדין לבין חומרתה של העבירה" (עניין רומנו; ע"פ 3301/06 ביטי נ. מדינת ישראל, מיום 31.10.06), היינו נסיבות בהן "עלול להיווצר פער בלתי נסבל בין עוצמת הפגיעה של הרשעה פלילית בנאשם האינדיבידואלי לבין התועלת שתצמח לחברה ולאינטרס הציבורי מקיומה של הרשעה" (עניין קליין).

בהתאם לאמור לעיל, על מנת להימנע מהרשעה או להורות על ביטולה יש צורך בהתקיימותם של שני תנאים מצטברים

- האחד, כי ההרשעה פוגעת פגיעה חמורה בשיקום הנאשם; השני, כי סוג העבירה מאפשר לוותר בנסיבות המקרה המסוים על ההרשעה, מבלי לפגוע באופן מהותי בשיקולי הענישה האחרים (עניין כתב; עניין נמלי ישראל). נדרש לפיכך "איזון עדין, בין האינטרסים הציבוריים הרלוונטיים וביניהם הצורך בהרתעת הרבים, הוקעה חברתית ואכיפה שוויונית, לבין הנזק הצפוי לנאשם הספציפי כתוצאה מעצם ההרשעה" (עניין כפיר אחזקות).

47. נטל ההוכחה לכך שמתקיימים בנסיבותיו של נאשם מסוים התנאים לביטול הרשעה מוטל על הנאשם עצמו (ר' ע"פ (ארצי) 53735-06-16 חיים גרינברג - מדינת ישראל (2018)).

48. בעניינו, פרט להעלאת הטענה בעלמא לפיה יש לבטל את ההרשעה, הנאשמת לא נימקה כיצד עצם ההרשעה עשויה לפגוע בתהליך השיקום שלה, בשמה הטוב או ברצונם של אחרים להתקשר עימה וכפועל יוצא גם לא הביאה ראיות לכך. בהעדר התייחסות כלשהי של הנאשמת לביסוס עילות בקשתה לביטול ההרשעה, לא עמדה הנאשמת בחובת ההוכחה המוטלת עליה. לכן, הבקשה לביטול הרשעה נדחת.

49. אציין, כי טענת המאשימה במסגרת הטיעונים לעונש (ר' סעיף 40) בהסתמך על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה בעניין מדינת ישראל - נמלי ישראל פיתוח ונכסים בע"מ (ע"פ 1314-06-11 (2011)) לפיה "האפשרות להמנע מהרשעה של תאגיד לאחר הוכחת אחריות פלילית הינה בלתי ישימה" היות ולא ניתן להטיל על תאגיד צו שירות לתועלת הציבור או צו מבחן ובהנחתן שלא "קיים מנגנון אשר יכול לערוך תסקיר בענינו של תאגיד", אינה מדויקת. ברע"פ 8487/11 חברת נמלי ישראל-פיתוח ונכסים בע"מ - מדינת ישראל המשרד להגנת הסביבה (2011) נקבע, כי קיימת אפשרות שלא להרשיע תאגיד אף אם היא שמורה למקרים חריגים בלבד (ר' גם דנ"פ 8062/12 מדינת ישראל-המשרד להגנת הסביבה - נמלי ישראל פיתוח ונכסים בע"מ (2015) במסגרתו חזר בית המשפט העליון, בהרכבו המורחב, על ההלכה בדבר אי הרשעת תאגיד).

אחרית דבר

50. הנאשמת תשלם את הקנס בסך ₪ 60,000 ב- 10 תשלומים חודשיים, שווים ורצופים כשמועד תשלומה של התשלום הראשון הוא 18.3.2019.

51. בנוסף תחתום הנאשמת על התחייבות שלא לעבור כל אחת מן העבירות בביצוען הורשעה למשך שלוש שנים מהיום, שאם לא כן תחויב בקנס בשיעור 50% מהקנס המקסימלי בגין כל אחת מהעבירות בהן הורשעה בסך כולל של ₪ 2,259,750 ש"ח.

52. הנאשמת תפנה למזכירות בית הדין באמצעות בא כוחה על מנת לחתום על ההתחייבויות וזאת בתוך 15 ימים מהיום ועל מנת לקבל את שוברי התשלום.

ניתנה היום, כ"ט שבט תשע"ט, (04 פברואר 2019), בהעדר הצדדים ותישלח אליהם.